

корпорации, включающий оптимизацию ассортимента на внешнем рынке и меры по снижению себестоимости производимой продукции.

Анализ формирования и распределения прибыли позволяет выявить резервы повышения прибыли и разработать проект мероприятий по совершенствованию механизма управления прибылью корпорации:

- 1) разработка мероприятий по производству новых видов продукции, расширение ассортимента выпускаемой продукции;
- 2) выбор оптимальной структуры ассортимента с учетом конъюнктуры рынка и потребностей предприятия;
- 3) совершенствование организации управления финансовой деятельностью.

Список литературы: 1. *Алексеев И.С.* Внешнеэкономическая деятельность. – М.: Дашков и К, 2010. – 304 с. 2. *Бердникова Т.Б.* Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 215 с. 3. *Прокушев Е.Ф.* Внешнеэкономическая деятельность: Учебник. – 7-е изд., испр. и доп. – М.: Дашков и К, 2010. – 500 с.

Надійшла до редколегії 17.08.2013

УДК 658:621

Особенности разработки стратегии ВЭД для украинских предприятий / Геворкян А. Ю., Линь Чжитун // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50(1023). – С. 13–17. – Бібліогр.: 3 назви.

У статті розглядаються питання, пов'язані із особливостями розробки стратегії зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано механізми вибору стратегії, а також аналізу її ефективності.

Ключові слова: стратегія, зовнішньоекономічна діяльність, SWOT-аналіз, експорт, ефективність.

The article discusses issues related to the characteristics of the development strategy of foreign trade. The mechanisms of selection strategies, and analyze its effectiveness.

Keywords: strategy, foreign economic activity, SWOT-analysis, export, effectiveness.

УДК 658.5

О. В. ГЛУШКО, аспірант, асистент, Національний університет «Львівська політехніка», Львів

ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано особливості інституційного впливу на рівень економічної стійкості суб'єкта господарювання. Запропонована структура інституційних впливів на економічну стійкість суб'єкта підприємницької діяльності. Досліджено формальні та неформальні аспекти інституційного впливу на забезпечення економічної стійкості підприємств. Розкрито взаємозв'язок інституцій, що впливають на економічну стійкість господарської одиниці.

Ключові слова: формальні інституційні впливи, неформальні інституційні впливи, інституційне забезпечення економічної стійкості підприємства.

Вступ, постановка проблеми. Вплив інституцій на економічну стійкість підприємства не є широко дослідженим явищем. Це зумовлено тим, що теорія інституціоналізму первинно акцентується на макроекономічних регуляторах. При цьому розвиток інституціоналізму забезпечив можливість адаптувати парадигми цієї концепції до об'єктивного забезпечення економічної стійкості суб'єкта підприємницької діяльності.

Комплекс інституційних впливів можна дослідити лише за умови системного аналізу інституціоналізму та інструментарію, що використовується в межах цієї теорії. «Будь яка модель змішаної економіки містить певний перелік інституцій, які зрештою і визначають її сутність та специфічні механізми функціонування» [1, с. 5]. Позиціонування економічного простору як сукупності обмежуючих норм передбачає вивчення природи впливу інституцій на загальну економічну стійкість господарських суб'єктів. Формування інституціоналізму як протесту до неокласичної (досконалість ринкового господарського механізму та саморегулювання економіки) і ортодоксально марксистської (основна рушійна сила в економіці визначалась через власність та засоби виробництва) економічної теорії пропагувало визнання індивіда та його суспільно-економічної діяльності ядром економічних відносин. Враховуючи визначені інституціоналізмом аксіоматичні твердження можна розширити спектр впливу людського капіталу на рівень економічної стійкості господарської одиниці. При цьому в більшості концепціях забезпечення економічної стійкості виникає проблема врахування неформальних інституцій які є в основі сучасних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і літератури. Інституційні впливи в контексті забезпечення економічної стійкості суб'єкта господарювання описані Н.О. Лохановою [2]. Особливість цього підходу полягає у дослідженні інституцій в площині обліково-аналітичних інституційних впливів на економічну стійкість підприємства. Попри те авторитетні дослідники інституціоналізму [1, 3, 4, 5] не приділяють виключної уваги забезпеченню економічної стійкості господарської одиниці. При цьому ряд науковців [6, 7, 8] аргументовано описують особливості впливу інституцій на економічну систему які можна інтерпретувати до потреб економічної стійкості.

Мета статті полягає у визначенні характеру інституційних впливів на процес забезпечення економічної стійкості господарської одиниці.

Результати досліджень. Процедуру забезпечення економічної стійкості суб'єкта господарської діяльності доцільно розглядати в контексті формування інституцій у вітчизняній економіці та їхнього впливу на економічні одиниці. Прийнятною для суспільства можна вважати такий формальний інституційний вплив який сформований на основі утверджених економічних традицій та

відповідає ментальності індивідів які повинні дотримуватись цих норм. Узгодження формальних і не формальних інституційних впливів забезпечує чіткість процедурної складової забезпечення економічної стійкості суб'єкта господарської діяльності. Формалізовані інституційні впливи на економічну стійкість підприємства, що корелюють із неформальними інституціями потребують нижчих трансакційних витрат, тобто витрат пов'язаних із процесом обміну. До такого типу витрат науковці відносять «витрати на придбання актуальної інформації, витрати на проведення переговорів і прийняття рішень і витрати на контроль і спонукання до виконання контрактів» [1, с. 168].

Теорія економічної стійкості передбачає наявність регуляторів (інституцій, норм), що визначають «правила гри» для господарюючих в економіці суб'єктів. Інституційні впливи на економічну стійкість підприємницької структури доцільно позиціонувати не лише, як фактори формального та неформального впливу, але і як екзогенні та ендогенні впливи. Виділення в межах формальних та неформальних інституційних впливів окремо зовнішніх та внутрішніх аспектів не притаманно традиційному інституціоналізму, але в контексті забезпечення економічної стійкості господарської одиниці цей підхід має науковий зміст (рис. 1.).

Рис. 1 – Архітектура інституційного впливу на економічну стійкість суб'єкта підприємницької діяльності

Метою детермінації впливу на зовнішній та внутрішній є виділення керованих та імперативних інституційних угод. Крім цього визначаються способи врегулювання економічної стійкості підприємства за допомогою коректування ендогенних впливів та більш ефективного пристосування до екзогенних інституцій. З метою визначення сутності неформальних інституційних впливів на економічну стійкість доцільно синтезувати запропоновані на рис. 1. інституції і тим самим сформувати базові інституційні

впливи. Важливим для управління економічної стійкості підприємства є чітке позиціонування на основні (базові) фактори впливу та додаткові (похідні) інституції. При цьому забезпечення економічної стійкості підприємницької структури потребує реалізацію економічного інструментарію який був би спроможний регулювати базові інституційні впливи.

Розуміння способів управління економічною стійкістю підприємницькою структурою в межах інституціоналізму потребує побудови моделі відображення взаємозв'язків та шляхів інституційних впливів на рівень економічної стійкості господарської одиниці (рис. 2). Визначення послідовності реалізації інституційних впливів на економічну стійкість суб'єкта підприємницької діяльності створює передумови для формування системного інструментарію в управлінні цією комплексною економічною категорією.

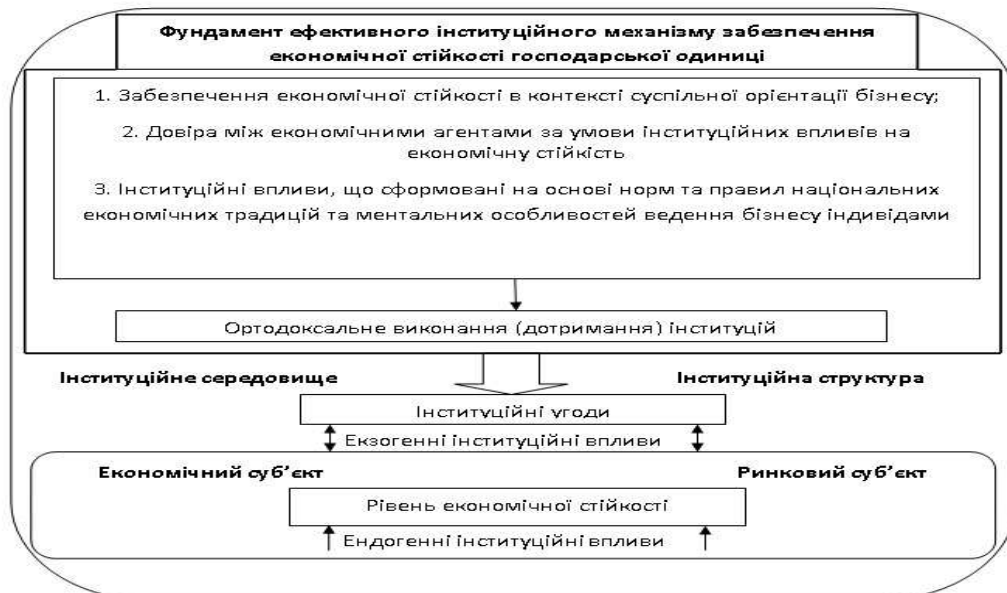

Рис. 2 – Змістовність структурно-логічних зв'язків формування впливу інституцій на економічну стійкість господарської одиниці

Парадигма інституціоналізму використана, в контексті управління економічною стійкістю підприємств, для визначення характеру взаємодії інституційного середовища екзогенного та ендогенного походження доводить факт взаємного впливу всіх цих факторів між собою. При цьому допускається можливість корегування зовнішнього інституційного середовища за рахунок потужних та узгоджених внутрішніх інституційних впливів які потенційно спроможні забезпечити економічну стійкість організації. Такий підхід відповідає вітчизняним економічним реаліям і в перспективі передбачає змістовну співпрацю органів державної влади із суб'єктами підприємницької діяльності з метою ефективного управління його економічною стійкістю.

В науковій літературі активно описуються екзогенні інституції які здійснюють вплив на економічну стійкість. Акценти формуються на інститутах: довіри, права власності, трансакційних витрат, податкової системи, економічної політики, господарського законодавства та інших. Негативними екзогенними інституційними впливами можна вважати «відсутність (слабку) демократії; низький рівень соціальної самоорганізації та несформованість громадянського суспільства; відсутність (низький рівень) економічної свободи (насамперед низький рівень захисту майнових прав і високий рівень корупції); економічна поляризація суспільства і несформованість (слабкість) середнього класу» [4, с. 59].

Потужним є зовнішній вплив на економічну стійкість, але не завжди є можливість протидіяти негативним інституційним впливам. При цьому важливо володіти інформацією про природу цих інституцій:

- по перше, ендегенні інституції за своїм змістом споріднені із екзогенними інституційними впливами, тільки в масштабах конкретного постіндустріального підприємства;

- по друге, інституційні впливи ілюструють економічні традиції функціонування бізнесу та менталітет характерний для економічних агентів конкретного середовища діяльності (при цьому необхідно розрізняти базові, усталені інституційні впливи на економічну стійкість та допоміжні, які функціонують лише на стадії становлення і схильні до змін у своїй структурі).

Таким чином дослідивши інституційні впливи можна сформулювати раціональні управлінські дії спрямовані на забезпечення економічної стійкості господарської одиниці. Для вдосконалення управлінського інструментарію по забезпеченню економічно стійкого функціонування підприємства доцільно уточнити механізм впливу ендегенних інституцій. Формальні інституційні впливи за своєю природою формуються на основі не формальних, із цієї причини актуалізуємо неформальні ендегенні інституційні впливи на економічну стійкість суб'єкта господарської діяльності. Найбільш суттєвий вплив на рівень економічної стійкості можуть здійснювати такі неформальні ендегенні інституції: корпоративна культура, кваліфікація (професіоналізм) персоналу, виробничо-фінансова стратегія підприємства, нормативне регулювання використання робочого часу, морально-психологічний клімат в колективі (система мотивування, стимулювання та відпочинку на підприємстві), індивідуальна відповідальність в межах колективної та інші. «... головне призначення будь-якого інституту: організувати взаємозв'язок між людьми, що потрапили в ті або інші місця інституту, за чітко визначеними нормами та правилами» [1, с. 170].

Основне завдання ендогенних інституцій є: використовуючи норми та правила сформувати мікроклімат організації сприятливий для виконання стратегічних цілей по забезпеченню економічної стійкості підприємства. Кадровий потенціал підприємницької структури який є базовим елементом інституціоналізму (інтерпретується через індивідуума в межах колективу) спроможний забезпечити концепцію стійкого функціонування підприємства. В межах цієї концепції менеджмент організації, враховуючи існуючі інституційні впливи, проаналізовану інформаційну базу та професійні можливості розробників, пропонує підходи ведення фінансової, виробничої, маркетингово-логістичної, інноваційної, інвестиційної та організаційно-кадрової політики на економічній одиниці.

Внутрішні інституційні впливи часто передбачають впливи на поведінку індивіда, але потрібно враховувати, що всі люди, виходячи із концепції інституціоналізму, у своїй діяльності для прийняття рішень керуються граничними вигодами та граничними витратами, тобто корисність для індивіда є суттєвим вимірником його ефективності. При цьому до переліку базових стимулів для індивіда при прийнятті рішень по управлінню економічною стійкістю можна віднести фінансову вигоду, перспективу професійного росту чи підвищення у посаді, корпоративну культуру на підприємстві (бажання відповідати стандартам поведінки які задекларовані організацією і реально виконуються трудовим колективом) та інші особисті матеріальні чи моральні вигоди.

В межах забезпечення економічної стійкості підприємства інституційні впливи ендогенного характеру, зокрема впливи на поведінку індивіда при прийнятті рішень по управлінню економічною стійкістю організації, є у багатьох випадках вирішальними, але не менш важливим фактором є рівень трансакційних витрат який формується в конкретному інституційному середовищі. «Трансакція має місце тоді, коли товари чи послуги переходять від заключної точки одного технологічного процесу до початкової точки іншого суміжного із першим» [3, с. 63].

Інституційні впливи на економічну стійкість підприємства характеризуються реалізацією норм і правил економічної діяльності та зменшенням трансакційних витрат обміну товарами і послугами. Економічна стійкість організації можлива за умови дотримання суспільно орієнтованих інституцій та формування ділових зв'язків на основі довіри, моральності і забезпечення взаємної корисності.

Висновки. Запропонована структура інституційних впливів інтерпретує особливості взаємодії норм та правил із процесом забезпечення економічно стійкого функціонування господарської одиниці. Описаний підхід дозволив

виділити змінні та постійні інституційні впливи на економічну стійкість підприємства. При цьому створені передумови для визначення інституційного інструментарію доцільного для забезпечення економічної стійкості суб'єкта господарської діяльності. Встановлені взаємозв'язки між інституціями які впливають на рівень економічної стійкості підприємства. Це створює можливість для підвищення ґрунтовності розуміння імплементації інституціоналізму в процес забезпечення стійкого функціонування підприємницької структури.

Список літератури: 1. Інституційний механізм сталого розвитку України в умовах відкритої економіки: монографія / [за загальною редакцією В.М. Запужляка]. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2011. – 247 с. 2. *Лоханова Н. О.* Облік у системі управління економічною стійкістю підприємств: інституціональний підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктор екон. наук: спец. 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) / Н. О. Лоханова. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2013. – 36 с. 3. *Войнаренко М. П.* Кластери в інституційній економіці: монографія / М.П. Войнаренко. – Хмельницький: ХНУ: Тріада-М, 2011. – 502 с. 4. Соціально-економічні інституції економічної системи України: монографія / [за загальною редакцією К.С. Солонінка]. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Житомирський державний технологічний університет, Міжнародна асоціація інституціональних досліджень. – Житомир: Редакційно-видавничий відділ ЖДТУ, 2011. – 225 с. 5. *Єфименко Т. І.* Податки в інституційній системі сучасної економіки: монографія / Т.І. Єфименко. – Національна академія наук України, Інститут економіки та прогнозування. – Київ, 2011. – 687 с. 7. *Білецька Н. В.* Інституційний механізм розвитку аграрної економіки України: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / Н. В. Білецька. – Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2012. – 20 с. 8. *Кондратьєва Т. В.* Адаптивність економічної поведінки фірми: інституційний підхід: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / Т. В. Кондратьєва. – Міністерство освіти і науки України, Донецький національний університет. – Донецьк, 2010. – 20 с. 9. *Панкратова О. М.* Інституційний розвиток суб'єктів господарювання в умовах ринкової трансформації: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: спец. 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки / О. М. Панкратова. – Харків, 2008. – 19 с.

Надійшла до редколегії 10.09.2013

УДК 658.5

Вплив інституцій на забезпечення економічної стійкості підприємств / Глушко О. В. // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства – Харків: НТУ «ХПІ». – 2013. – № 50(1023). – С. 17–24. – Бібліогр.: 9 назв.

Проанализированы особенности институционального влияния на уровень экономической устойчивости субъекта хозяйствования. Предложенная структура институциональных воздействий на экономическую устойчивость субъекта предпринимательской деятельности. Исследованы формальные и неформальные аспекты институционального влияния на обеспечение экономической устойчивости предприятий. Раскрыта взаимосвязь институтов, влияющих на экономическую устойчивость хозяйственной единицы.

Ключевые слова: формальные институциональные влияния, неформальные институциональные влияния, институциональное обеспечение экономической устойчивости предприятия.

Specificity of institutional influence on the level of economic sustainability of the entity was analyzed. The structure of institutional influences on the economic sustainability of a business entity was proposed. Formal and informal aspects of institutional influence on economic sustainability of enterprises were investigated. Interaction between institutions affecting the economic sustainability of the unit was discovered.

Keywords: formal institutional influence informal institutional influence, institutional economic sustainability of the enterprise.

УДК 338.47

Т. В. ДАВИДОВА, здобувач, УкрДАЗТ, Харків

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ІНВЕСТИВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті досліджено необхідність інноваційного розвитку залізничного транспорту який займає одне з провідних місць дорожньо-транспортного комплексу. Проаналізовано обсяги та джерела фінансування науково-технічного потенціалу, задля підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності національної економіки. Розглянуто державні заходи, щодо регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності, та обгрунтовано доцільність інвестування інноваційного розвитку залізничного транспорту.

Ключові слова: інвестиції, інновації, фінансування, інвестиційно-інноваційна діяльність, залізничний транспорт.

Вступ. На сьогоднішній день розвиток та глобалізація світової економіки направлені на активізацію зовнішньоекономічних торгівельних відносин, що обумовлює значну роль та місце у забезпеченні конкурентоспроможності національної транспортної системи України, та створення можливостей її інтеграції до європейської та світової транспортної системи. Залізничний транспорт України займає одне з провідних місць серед підприємств транспортно-дорожнього комплексу, оскільки являється інвестиційно привабливою галуззю та має вдале географічне розташування. Але незважаючи на всі ці переваги з точки зору технічних та технологічних питань залізничний транспорт є суб'єктом який потребує модернізації.

З боку держави залізничний транспорт для наближення до стандартів ЄС системи управління, доступу до ринку перевезень та інфраструктури, тарифної політики, вільної конкуренції, ліцензування та інше потребує реформування та інноваційних перетворень. Оскільки інноваційні заходи у такій галузі як залізничний транспорт вимагають чималих асигнувань, то при обмежених державних та власних коштів дуже актуальним стає питання щодо залучення інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Питання інвестування інноваційної діяльності на залізничному транспорті розглядали такі вчені як Данько М.І., Дикань В.Л., Калініченко Л.Л., Кідріна О.Г., Якименко Н.В. Жаворонкова Г.В., Садловська І.П., Базавлук А.В. Як показує аналіз наукової літератури з даної проблеми, залізничний транспорт має значний потенціал для розвитку інноваційної діяльності за умов проведення ефективної державної політики та залучення інвестиційних коштів.